
Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rolüne İlişkin Tutumları ile Eleştirel Düşünme Eğilimleri İlişkisi¹

Seda BAYRAKTAR², Sevcan YAĞAN GÜDER³

Geliş Tarihi: 28.03.2019

Kabul Tarihi: 12.06.2019

Araştırma Makalesi

Öz

Öğretmenlerin cinsiyet rollerine ilişkin kalıplaşmış rolleri farkında olarak ya da farkında olmaksızın sınıf içerisinde sürdürdükleri, öğretmenin cinsiyet rollerine ilişkin inanışları ve beklentilerinin çocukların davranışlarına etki ettiği bilinmektedir. Öğretmenler ders etkinliklerinde ya da öğrencilerle olan ilişkilerinde bilerek ya da bilmeyerek bu kalıp yargılarla hareket etmektedirler. Cinsiyetçi olmayan bir eğitim yaratmak için en önemli güç öğretmenlerin gücüdür. Öğretmenin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda sınıfında neler yapabileceği, çocukların eşitlikçi bakış açısı geliştirmesinde ne gibi yollar izleyeceğini bilmesinin ön koşulu öğretmenin toplumsal cinsiyete ilişkin geleneksel bakış açısını eleştirmesi yani bir başka deyişle eleştirel düşünme becerisi ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu kapsamda, okul öncesi öğretmenliği lisans programında öğrenimlerini sürdüren 512 öğretmen adayına Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının eşitlikçi olduğu ve eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında ana boyutlarda ve tüm boyutlarda pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada toplumsal cinsiyet rolü ana boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi ana boyutu arasında pozitif yönlü, orta derecede ve %12,6 etki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi eğitim, okul öncesi öğretmen adayı, toplumsal cinsiyet rolü, eleştirel düşünme eğilimi

---

¹ Bu çalışma ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında yazdığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² İstanbul Okan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, e-mail: sedabayraktar05@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3344-1294

³ İstanbul Kültür Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, e-mail: s.guder@iku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6423-3693

The Relationship between Pre-School Prospective Teachers' Attitudes Towards Gender Role and Critical Thinking Disposition

---

Submitted by 28.03.2019

Accepted by 12.06.2019

Research Paper

Abstract

It is known that teachers' perpetuate stereotyped gender roles in the classroom knowingly or without being aware of them, and accordingly, teachers' beliefs and expectations about gender roles affect children's behaviors. Teachers may perform these stereotypes intentionally or unintentionally. Teachers have an immense power in creating non-sexist education. It is however a prerequisite for teachers to criticize conventional gender point of view and namely, be critical thinkers. Thus, teachers can know what to do about gender equality and what steps can be followed to raise children with egalitarian perspective. In this context the main purpose of this study is to determine the relationship between pre-school prospective teachers' gender roles attitudes and their critical thinking tendencies. For this purpose Gender Role Attitude Scale (Zeyneloğlu, 2008) and the Critical Thinking Tendency Scale (Semerci, 2016) were applied to 512 preschool education prospective teachers. As a result of the research, it was determined that pre-school prospective teachers' gender roles were equitable and their critical thinking tendencies were high. A positive and significant relationship was found between pre-school prospective teachers' attitudes towards gender roles and critical thinking tendencies in all dimensions. The main dimension of the gender main role and the critical thinking tendency was moderate and 12.6%.

Keywords: Preschool education, preschool prospective teachers, gender roles, critical thinking disposition

Giriş

Çocuğun ilk profesyonel eğitim ortamı olan okul öncesi eğitim dönemi, çocuğun ilerleyen zamanlardaki akademik ve sosyal yaşamı yanında tüm gelişim alanlarını etkilemektedir (Ada ve diğ. 2014; Vural, 2006). Öğretimin etkililiği, öğretmenin mesleki becerilerle donatılmasının yanında çağdaş, entelektüel ve iyi alışkanlara sahip olmasına bağlıdır. Tüm eğitim kademelerinde öğrencilerin öğretmeni rol model aldığı göz önünde bulundurulursa, gelişimin temelini oluşturan okul öncesi çocuklarının eğitiminde görev alan öğretmenler için bu durum daha da önem kazanmaktadır (Açıkgöz, 1999).

Öğretmenlerin cinsiyet rollerine ilişkin kalıplaşmış rolleri farkında olarak ya da farkında olmaksızın sınıf içerisinde sürdürdükleri, öğretmenin cinsiyet rollerine ilişkin inanışları ve beklentilerinin çocukların davranışlarına etki ettiği (Todor, 2010) bilinmektedir. Öğretmenler ders etkinliklerinde ya da öğrencilerle olan ilişkilerinde bilerek ya da bilmeyerek bu kalıp yargılarla hareket etmektedirler (Esen, 2013). Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları konusunda, okul öncesi çocukları da tıpkı yetişkinler gibi kalıp yargılara sahiptirler (Aydilek Çiftçi, 2011; Çiftçi, 2008; Güney, 2012; Hupp ve Coleman, 2010; Murray, 2004; Raag, 1998; Yağan Güder, 2014; Wilson, 1996). Sadker ve Sadker'e (1991) göre cinsiyetçi olmayan bir eğitim yaratmak için en önemli güç öğretmenlerin gücüdür. Öğretmenin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda sınıfında neler yapabileceği, çocukların eşitlikçi bakış açısı geliştirmesinde ne gibi yollar izleyeceğini bilmesinin ön koşulu öğretmenin toplumsal cinsiyete ilişkin geleneksel bakış açısını eleştirmesi yani bir başka deyişle eleştirel düşünme becerisi ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Eleştirel düşünme, problem çözme, sonuçları formüle etme, ihtimalleri dikkate almayı içermekte, düşünen kişi belli bir metin veya düşünme gerektiren bir işlem için etkili ve dikkatlice düşündüğünde kararlar vermektedir. Eleştirel düşünme ayrıca düşünme sürecini değerlendirmeyi de içermektedir (Karademir, 2013). Bu sürecin en önemli özelliği, süreç

sonunda bir yargı ya da yoruma varılması gereken bir durum olması halinde ya da olgular arasındaki ilişkilerle ilgili fikir yürütülmesi gerektiğinde “Neden” sorusunun sorulabilmesidir. “Neden” sorusu, bu soruyu sorana yalnızca cevap bulabileceği bir soru değil, aynı zamanda ulaşılan cevaplardaki nedensellik ilişkisinin sorgulamasını sağlayan bir sorudur. Yakın zamana kadar okulların temel amacı bilgi verme olarak görülmüştür. Ancak günümüzde bilgiye olan bakış açısı değişmiş, bilginin ezber olmadığı kabul edilmiştir. Bilgiyi kullanma bilgiyi öğrenmeden daha fazla vurgulanmaktadır (Ekinci ve Aybek, 2010). Bireyler eleştirel düşünme düzeylerini kendi kendilerine geliştiremezler. Eleştirel düşünebilme ve bilgiyi analiz edebilme becerilerini bireylere kazandırma, ağırlıklı olarak okulların ve daha basit bir tabirle öğretmenlerin sorumluluğu altındadır (Akbiyık ve Seferoğlu, 2006). Dolayısıyla her eğitim kademesinde görev yapan öğretmenlerin eleştirel düşünme becerisine sahip olması beklenmektedir.

Bu bağlamda, bu araştırmanın temel amacı okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ana boyutu ve alt boyutları ile eleştirel düşünme eğilimleri ana boyutu ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ne düzeydedir?
- Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ne düzeydedir?
- Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeline, örneklem seçimine, veri toplama araçlarına ve veri toplama ve analizi süreçlerine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, nicel araştırma deseninden ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modelleri, iki veya daha fazla sayıdaki değişkenlerin arasında bir değişimin olup olmadığını, bu değişimin derecesini ve yönünü belirlemeyi amaçlar (Karasar, 2005). Bu araştırmada da okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişki inceleneceğinden dolayı ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir.

Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul'daki vakıf üniversitelerinde eğitim gören 2.500 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Buna göre evrenden örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda evrende yer alan birey sayısı 2500 kişi, %95 güven düzeyi için standart normal dağılım tablo değeri 1,96 ve $d = 0,05$ örnekleme hatası, 0,50 görülme ve görülme sıklığı için bulunan örneklem sayısına ilişkin alt sınır 334 olarak tespit edilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında İstanbul ilinde bulunan üç vakıf üniversitesinin okul öncesi öğretmenliği lisans programında (1., 2., 3., 4.sınıflarında) okuyan 512 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1

Öğretmen Adaylarının Sosyo-Demografik Özellikleri Frekans Tablosu (N=512)

Özellik	Grup	f	%
Yaş	17-21	371	72,4
	22-26	116	22,7
	27-47	25	4,9
Cinsiyet	Kadın	494	96,5
	Erkek	18	3,5
Sınıf	1. Sınıf	116	22,7
	2. Sınıf	158	30,9
	3. Sınıf	116	22,7
	4. Sınıf	122	23,7

Tablo 1'e göre; araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaşı 17-47 yaş arasında değişmektedir. 17-21 yaş grubu çoğunluktadır ve %72,4 oranındadır. 22-26 yaş grubu %22,7 ve 27-47 yaş grubu %4,9'dur. Öğretmen adaylarının %96,5'i kadın %3,5'i erkektir. Katılımcı adaylar ağırlıklı olarak 2. sınıf öğrencisidir ve %30,9 oranındadır. 4. sınıf öğrencilerinin oranı %23,7 ve 1.,3. sınıf öğrencilerinin oranı eşittir ve %22,7'dir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmen adaylarının sosyo-demografik bilgilerini toplamak amaçlı Sosyo-Demografik Bilgiler Formu, öğrencilerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (Zeyneloğlu, 2008), eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemek amaçlı Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği (Semerci, 2016) kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formula öğretmen adaylarının yaş, cinsiyet, bulunduğu sınıf düzeylerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği

Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen ölçek, 38 ifadeden oluşmaktadır. Ölçek, Eşitlikçi Cinsiyet Rolü (ECR), Kadın Cinsiyet Rolü (KCR), Evlilikte Cinsiyet Rolü (EVCR), Geleneksel Cinsiyet Rolü (GCR), Erkek Cinsiyet Rolü (ERKCR) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmada ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,88 olarak hesaplanmıştır.

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği

Eleştirel düşünme eğiliminin ölçülmesi için; Semerci (2000) tarafından “Kritik Düşünme Ölçeği” adıyla geliştirilen ve yine Semerci (2010; 2016) tarafından “Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği” olarak revize edilen ölçek kullanılmıştır. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; üstbiliş 14 ifade (1-14. ifadeler), esneklik 11 ifade (15-25. ifadeler), sistematiklik 13 ifade (26-38. ifadeler), azim-sabır 8 ifade (39-46. ifadeler) ve açıkfikirlilik 3 ifadeden (47-49. ifadeler) meydana gelmiştir (Semerci, 2000; Semerci, 2016). Araştırmada ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,94 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Analizde ortalama, standart sapma, yüzde istatistikleri kullanılmıştır. Ölçeklerin geçerlik ve güvenirliğini belirlemek amacıyla Cronbach’s Alpha Testi yapılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığına göre parametrik/nonparametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Test sonuçları Tablo 2’de görüldüğü gibidir.

Tablo 2

Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek	Skewness	Kurtosis
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği	-0,398	-0,326
- Erkek Cinsiyet Rolü	-1,334	1,874
- Kadın Cinsiyet Rolü	-0,299	-0,532
- Evlilikte Cinsiyet Rolü	-1,545	2,567
- Geleneksel Cinsiyet Rolü	-0,548	0,204
- Erkek Cinsiyet Rolü	-0,682	0,060
Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği	-0,391	1,008
- Üstbilis	-0,811	2,114
- Esneklik	-0,523	0,765
- Sistematiiklik	-0,467	1,425
- Azim-Sabır	-0,429	0,605
- Açıkfikirlilik	-0,423	0,220

Tabloda görüldüğü gibi veriler normal dağılmaktadır. Bu nedenle, iki seçenekli değişkenlere parametrik testlerden Bağımsız t Testi, üç ve daha fazla seçeneğe sahip değişkenlere Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Ayrıca ilişkileri belirlemek amacıyla Korelasyon analizleri yapılmıştır. Korelasyon analizi doğrultusunda Regresyon Analizi yapılmıştır.

Bulgular

Okul öncesi öğretmenliği lisans programında okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin belirlendiği çalışmada, lisans öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği 'ne ilişkin verdikleri yanıtlara ait ortalamalar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğine Verilen Yanıtlara Ait Ortalamalar

Boyutlar/İfadeler	$\bar{x}$	ss
Rolü	“4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir”.	4,66 0,775
	“8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır”.	4,44 0,955
Cinsiyet	“12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır”.	4,65 0,785
	“13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir”.	4,43 1,039
Eşitlikçi (4,46)	“18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir”.	4,22 1,109
	“20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır”.	4,62 0,857
	“22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır”.	4,28 1,049
	“27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır”.	4,41 1,119
Kadın Cinsiyet Rolü (3,79)	“1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir”.	3,74 1,094
	“5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir”.	4,26 0,988
	“16. Kadının temel görevi anneliktir”.	3,81 1,294
	“19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir”.	3,63 1,233
	“21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir”.	4,30 0,983
	“29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır”.	2,71 1,551
	“31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır”.	3,54 1,388
“37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır”.	4,34 1,013	
Rolü	“2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır”.	4,64 0,663
	“6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır”.	4,79 0,632
Cinsiyet	“9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir”.	4,65 0,778
	“10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir”.	4,41 0,938
Evlilikte (4,61)	“14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır”.	4,82 0,675
	“15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir”.	4,75 0,658
	“26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir”.	4,19 1,106
	“36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur”.	4,64 0,722
Rolü	“3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır”.	4,03 1,078
	“7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir”.	4,70 0,706
Geleneksel (3,95)	“11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir”.	3,51 1,226
	“17. Evin reisi erkektir”.	4,26 1,152
	“23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir”.	4,01 1,156
	“24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir”.	3,32 1,321
	“25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır”.	3,95 1,222
	“32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır”.	3,84 1,221
Cinsiyet Rolü (4,23)	“28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır”.	4,07 1,221
	“30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır”.	4,44 1,030
	“33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır”.	3,91 1,167
	“34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir”.	4,48 0,818
	“35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir”.	4,87 0,506
“38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır”.	3,59 1,409	
GENEL ORTALAMA		4,21

Tablo 3'e göre en yüksek puan ortalaması "35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir" ifadesine aittir ve 4,87'dir. En düşük puan ortalaması ise "29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşmalıdır" ifadesine aittir ve 2,71'dir. ECR tutum puan ortalaması 4,46; KCR tutum puan ortalaması 3,79; EVCR tutum puan ortalaması 4,61; GCR tutum puan ortalaması 3,95 ve ERKCR tutum puan ortalaması 4,23'tür. Tüm alt boyutlarda öğretmen adayları eşitlikçi tutuma sahiptir. Ölçek genel puan ortalaması 4,21 olarak bulunmuştur.

Çalışmaya katılan okul öncesi öğretmen adaylarının "Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" maddelerine dair almış oldukları ortalama puan ve standart sapma değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğine Verilen Yanıtlara Ait Ortalamalar

Boyut	İfadeler	$\bar{x}$	ss
Üstbilgi (4,14)	"1-Yaptığım işlerde ya da her hangi bir konuda zayıf olduğum noktalar varsa gidermeye çalışırım".	4,32	0,803
	"2-Davranışlarımın diğer kişileri nasıl etkilediğinin farkındayım".	4,15	0,812
	"3-Anlatılanlarda ya da okuduklarımda bilgiler arasındaki zıtlıkları bulabilirim".	4,21	0,759
	"4-Alanımla ilgileri bilgileri genişletmek için uğraşırım".	4,34	0,685
	"5-Problemin nasıl çözüleceğine karar verdikten sonra mutlaka o çözümü denerim".	4,17	0,805
	"6-Benim için anlamlı olan bilgileri ve fikirleri düzenli bir şekilde organize edebilirim".	4,19	0,777
	"7-Herhangi bir konuda düşündüğüm zaman bir kalıba bağlı kaldığımı fark edersem bunu aşmaya çalışırım".	4,12	0,826
	"8-Duygularımın nasıl ve ne zaman beni etkilediğinin farkındayım".	4,11	0,889
	"9-Herhangi bir konuda çalışma yaparken karşıma çıkan belirsizlikleri gidermeye çalışırım".	4,18	0,748
	"10-Çalışmalarında uygun kriterleri, modelleri ya da kuralları uygularım".	4,10	0,811
	"11-Sözlü anlatımları kurallarına uygun olarak yapabilirim".	3,96	0,843
	"12-Herhangi bir şey hakkındaki düşüncelerimi açıkça ifade ederim".	3,93	0,928
	"13-Yaşamın diğer alanlarına ve farklı düşüncelerine karşı merak duyarım".	4,20	0,797
	"14-Problemleri çözerken orijinal çözüm yolları kullanırım".	3,96	0,844
Esneklik (4,15)	"15-Fikirlerin ve düşüncelerin güvenilir olup olmadığını kontrol ederim".	4,24	0,749
	"16-Bir ödev hazırlarken gerekli olan tüm bilgilere ulaşmaya çalışırım".	4,17	0,806
	"17-Problemin çözümü için birden fazla farklı çözüm yolu önerebilirim".	4,15	0,727
	"18-Herhangi bir çalışmaya başlamadan önce verdiğim kararların beni nereye götüreceğini düşünürüm".	4,20	0,794
	"19-Çalışmalarımı değerlendirirken mutlaka ölçütlerden yararlanırım".	3,81	0,917

	“20-Herhangi bir konuda ihtiyacım olan bilgiye nasıl ulaşacağımı bilirim”.	4,05	0,819
	“21-Olayları ya da bilgileri karşılaştırırken ayrıntılara inebilirim”.	4,08	0,857
	“22-Öğrendiklerimi diğer alanlara uygulayabilirim”.	4,14	0,795
	“23-Diğer insanların fikirlerini dikkatli bir şekilde dinlerim”.	4,33	0,768
	“24-İlgilendiğim konu ile ilgili olmayan bilgilerin farkında olur ve onları ayıklarım”.	4,19	0,796
	“25-Fikirlerini dinlediğim ya da okuduğum kişinin ne anlatmak istediğini anlayabilirim”.	4,29	0,745
	“26-Herhangi bir yazı okuduğumda ana fikri çabucak bulabilirim”.	3,99	0,786
	“27-Kararlarımı vermeden düşüncelerimi kontrol ederim”.	4,09	0,785
	“28-Derslerde tartışmalara katılmaktan zevk alıyorum”.	3,53	1,098
	“29-Herhangi bir işe başlamadan ya da karar vermeden önce nasıl yapacağımı düşünür ve planlarım”.	4,20	0,747
	“30-Problemi çözmeden önce değişik açılardan görmek için uğraşırım”.	4,02	0,808
	“31-Karşıma çıkan zorlukları kolayca tanıyabilirim”.	3,86	0,869
	“32-Düşünmeden önce konuşmam ve yazmam”.	3,89	0,968
Sistematiklik (4,01)	“33-Herhangi bir olayın ardında yatan nedenleri araştırırım”.	4,14	0,748
	“34-Bilgileri analiz ederken değişiklikleri göz önüne alırım”.	4,14	0,703
	“35-Kararlarımdan önce uygun verileri toplarım”.	4,02	0,832
	“36-Derslerime ve çalışmalarına karşı dikkatimi yoğunlaştırabilirim”.	3,99	0,932
	“37-Neden ve sonuçlarıyla problemleri objektif olarak analiz edebilirim”.	4,08	0,845
	“38-Bilgi, düşünce ve fikirleri daha iyi anlamak için sorular sorabilirim”.	4,17	0,794
	“39-Yaptığım ödevlere ya da işlere dört elle sarılırım”.	4,10	0,882
	“40-Yaptığım işlerin ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için onu önce parçalara ayırır sonra tekrar birleştiririm”.	3,98	0,904
Azim-Sabır (4,04)	“41-Kendime güvenirim”.	4,15	0,925
	“42-Derslerimle ve derslerimin gerekleriyle sürekli ilgilenirim”.	4,06	0,830
	“43-Herhangi bir işle uğraşırken bir engelle karşılaştığımda pes etmem”.	3,99	0,910
	“44-Bir ödevi, projeyi ya da işi bitirdikten sonra onu değerlendiririm”.	4,13	0,784
	“45-Yaptıklarımı genelde kusursuz ve tam yaparım”.	3,84	0,925
	“46-Çalışmalarında kendi kendimi motive edebiliyorum”.	4,07	0,839
Açıkfikir (4,06)	“47-Hiçbir şeyi dış görünüşüne göre değerlendirmem”.	3,88	1,016
	“48-Karar vermeden önce yeterli veri toplarım”.	4,09	0,759
	“49-Gerektiğinde esnek davranmamı bilirim”.	4,22	0,770
GENEL ORTALAMA		4,09	

Tablo 4’te göre en yüksek puan ortalaması “4-Alanımla ilgileri bilgileri genişletmek için uğraşırım” ifadesine aittir ve 4,34’dür. En düşük puan ortalaması ise “28-Derslerde tartışmalara katılmaktan zevk alıyorum” ifadesine aittir ve 3,53’tür. Üstbiliş puan ortalaması 4,14; esneklik puan ortalaması 4,15; sistematiklik puan ortalaması 4,01; azim-sabır puan ortalaması 4,04 ve açıkfikirliklik puan ortalaması 4,06’dır. Tüm alt boyutlarda öğretmen

adaylarının yüksek eleştirel düşünme eğilimleri olduğu görülmektedir. Ölçek genel puan ortalaması 4,09 olarak bulunmuştur.

Çalışma kapsamına alınan okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonuçları Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu Ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Korelasyon Analizi Bulguları (n=512)

		Üstbiliş	Esneklik	Sistematiklik	Azim-sabır	Açıkfikirlilik	El. Düş. Genel Boyut
ECR	r	,294**	,267**	,195**	,206**	,134**	,288**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,002	0,000
KCR	r	,297**	,258**	,181**	,129**	,161**	,268**
	p	0,000	0,000	0,000	0,004	0,000	0,000
EVCR	r	,311**	,316**	,248**	,161**	,190**	,319**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
GCR	r	,219**	,242**	,172**	,118**	,166**	,233**
	p	0,000	0,000	0,000	0,007	0,000	0,000
ERKCR	r	,301**	,277**	,187**	,162**	,119**	,279**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,007	0,000
TCR Genel Boyut	r	,367**	,350**	,252**	,198**	,201**	,357**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

Tablo 5’te öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki korelasyon bulguları görülmektedir. Bu bulgulara göre;

ECR, KCR alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi tüm alt boyutları ve ana boyut arasında çift yönlü pozitif, düşük derecede ($r=0,01-0,29$) ve anlamlı ($p<0,01$) bir ilişki bulunmaktadır. EVCR alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi sistematiklik, azim-sabır, açıkfikirlilik alt boyutları arasında çift yönlü pozitif, düşük derecede ($r=0,01-0,29$) ve anlamlı ($p<0,01$); üstbiliş, esneklik alt boyutu ve ana boyut arasında çift yönlü pozitif, orta derecede

($r=0,30-0,69$) ve anlamlı ($p<0,01$) bir ilişki bulunmaktadır. GCR alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi tüm alt boyutları ve ana boyut arasında çift yönlü pozitif, düşük derecede ($r=0,01-0,29$) ve anlamlı ($p<0,01$) bir ilişki bulunmaktadır. ERKCR alt boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi esneklik, sistematiklik, azim-sabır, açıkfikirlilik alt boyutları ve ana boyut arasında çift yönlü pozitif, düşük derecede ($r=0,01-0,29$) ve anlamlı ($p<0,01$); üstbiliş alt boyutu arasında çift yönlü pozitif, orta derecede ($r=0,30-0,69$) ve anlamlı ($p<0,01$) bir ilişki bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rolü ana boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi sistematiklik, azim-sabır, açıkfikirlilik alt boyutları arasında çift yönlü pozitif, düşük derecede ($r=0,01-0,29$) ve anlamlı ($p<0,01$); üstbiliş, esneklik alt boyutu ve ana boyut arasında çift yönlü pozitif, orta derecede ($r=0,30-0,69$) ve anlamlı ($p<0,01$) bir ilişki bulunmaktadır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki basit lineer regresyon analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu Ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Regresyon Model Özeti

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	SS
ECR	0,288 ^a	0,083	0,081	0,42
KCR	0,268 ^a	0,072	0,070	0,42
EVCR	0,319 ^a	0,102	0,100	0,42
GCR	0,233 ^a	0,054	0,052	0,43
ERKCR	0,279 ^a	0,078	0,076	0,42
TCR Genel Boyut	0,357 ^a	0,127	0,126	0,41

a. Predictors: (Constant): Eleştirel düşünme eğilimi

Tablo 6’da öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının eleştirel düşünme eğilimlerini etkileme düzeyleri görülmektedir. Düzeltilmiş r^2 değerleri dikkate alındığında öğretmen adaylarının ECR tutumları eleştirel düşünme eğilimlerini yaklaşık %8,1 oranında; KCR tutumları %7 oranında; EVCR tutumları %10 oranında; GCR tutumları %5,2 oranında; ERKCR tutumları %7,6 oranında etkilemektedir. Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumu eleştirel düşünme eğilimlerini genel olarak %12,6 oranında etkilemektedir. Korelasyon bulgularıyla birlikte değerlendirildiğinde tüm ilişkilerin yönü pozitif olduğundan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutuma eşitlikçiye yönelidikçe eleştirel düşünme eğilimleri de artış göstermektedir, denilebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının genel olarak eşitlikçi olduğu belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulguyu destekleyecek pek çok çalışma alan yazında mevcuttur (Atış, 2010; Aylaz ve ark. 2014; Direk ve Irmak, 2017; Güzel, 2016; Özcan, 2012; Türkmenoğlu, 2016; Yazıcı, 2016). Örneğin, Aydın ve arkadaşları (2016) hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin genel olarak eşitlikçi tutum sergilediklerini belirlemişlerdir. Varol ve Çiçeklioğlu (2016) Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde eğitim alan birinci sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ve bu algıya ilişkin faktörleri araştırmışlardır. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet duyarlılığının yüksek olduğu belirlenmiştir. Türkmenoğlu (2016) hemşirelik öğrenimi gören birinci ve son sınıf üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve tutumları etkileyen faktörleri belirlemek amaçlı bir çalışma yapmıştır. Genel olarak tüm öğrencilerin eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Öte yandan, üniversite öğrencileri ile yapılan bazı çalışmalarda da genel olarak öğrencilerin tutumlarının

cinsiyetlerine göre farklılaştığı; kadın öğrencilerin eşitlikçi tutumlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, Yılmaz ve arkadaşları (2009), çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamı ile ilgili toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin üniversite öğrencilerinin görüşlerini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Çalışma yaşamı ve evlilik yaşamıyla ilgili alanlarda erkeklerin görüşlerinin daha geleneksel olduğu, toplumsal yaşam ve aile yaşamıyla ilgili olarak kadın ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Arıcı (2011)'nin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarının ve psikolojik iyi oluş düzeylerini araştırdığı çalışmada, kadın öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini eşitlikçi algılama düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenirken, erkek öğrencilerin geleneksel cinsiyet rolü algılamalarının kadın öğrencilerden yüksek olduğu belirlenmiştir. Seçgin ve Tural (2011) sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, tüm öğretmen adaylarının eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu görülmekle beraber kadın adaylarla erkek adaylar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kadın adayların tutum puanı ortalamaları erkek adaylardan yüksektir (Seçkin & Tural, 2011). Alan yazında yer alan çalışmalar, toplumsal cinsiyetin kadın ya da erkek olmayla ilgili olarak bulunan toplumun ve kültür yapısının yüklediği anlamlar yanında toplumun bu konudaki beklentileri olarak ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolünün oluşumunda aile, arkadaşlar, okul, öğretmenler, kitle iletişim araçları gibi etkin rol üstlenmektedir. Toplumsal cinsiyetle ilgili roller genellikle geleneksel ve eşitlikçi roller olarak iki farklı biçimde ortaya çıkabilmektedir (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011; Atış, 2010; Dökmen, 1991; Özcan, Karataş & Seviğ, 2017; Turğut & Fevzioglu, 2013; Yağan Güder, 2014; Zeyneloğlu, 2008). Çocuk doğurma, büyütme, ev temizliği, mutfak işleri, eşinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından ön planda tutma, mutlu olmaları için kendisinden ödün verme, ev hayatını iş hayatından ön planda tutma ve hatta iş hayatında çok fazla yer almama kadınlara yüklenen geleneksel

rollerdendir. Erkeklerle yüklenen geleneksel roller ise; evin geçimini sağlama, ev dışında çalışma, zorluklarla baş etmek için uğraşma, ev gelir ve harcamalarının kontrolü, aile reisliği gibi rollerdir. Eşitlikçi roller ise; aile, mesleki, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak paylaşmaları olarak belirtilmektedir (Zeyneloğlu, 2008). Kadınlara, erkeklerle oranla daha fazla rol yüklenmekle beraber her iki cins için de eşitlikçi olmayan roller bulunmaktadır. Ancak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden en çok kadınların etkilenmesi, kadınların toplumsal cinsiyete ilişkin daha eşitlikçi tutum geliştirmelerine yol açmış olabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, okul öncesi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğudur. Araştırmadan elde edilen bu bulgu alan yazında yapılan benzer çalışmalarla örtüşmektedir (Akdan, 2016; Çekin, 2013; Kesicioğlu, Deniz, 2014; Korkmaz, 2009; Ocak ve ark., 2016; Sakar, 2015; Şenyiğit, 2016; Toygan, 2015). Örneğin, Korkmaz (2009) eğitim fakültelerinin öğrencilerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeylerine etkisini incelemiştir. Genel olarak öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde, Kesicioğlu ve Deniz (2014) okul öncesi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğunu belirlemiştir. Öte yandan, literatürde öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğiliminin düşük ya da orta düzeyde bulan çalışmalar da bulunmaktadır (Can ve Kaymakçı, 2015; Hakkoymaz, 2017; Hayırsever ve Oğuz, 2017; Polat, 2017; Şen, 2016, Şen, 2009; Yüksel ve ark., 2013). Örneğin, Can ve Kaymakçı (2015) Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi ve Sınıf Öğretmenliği alanında öğrenim gören 1 ve 4. sınıf öğrencisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimini ölçmüşlerdir. Araştırmayla öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin genel olarak düşük olduğu belirlenmiştir. Yapılan araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek bulunmasında, öğrenim gördükleri lisans eğitiminin etkili olduğu düşünülebilir. Okul öncesi öğretmenliği lisans programında yaratıcılık, drama, materyal

geliştirme gibi zorunlu dersler dışında öğretmen adaylarının eleştirel düşünmesinde etkili olabilecek pek çok seçmeli ders bulunmaktadır. Dolayısı ile okul öncesi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Eleştirel düşünme genel olarak bir beceri olarak anılmaktaysa da beceri eleştirel düşünmenin yalnızca bir boyutudur. Kişiler yalnızca becerileriyle değil aynı zamanda eleştirel düşünmeyle ilgili eğilimleri ya da tercihleriyle eleştirel düşünmektedirler. Eleştirel düşünme öğrenilebilir ve öğretilir bir durumdur. Eleştirel düşünme eğilimleri belirli durumlarda etkinleştirilebilecek tutumlar olarak ele alınmaktadır. Bu durum eleştirel düşünme öğretiminin problem çözme faaliyetlerini, motive etmeyi içermesi gerektiğini göstermektedir (Kalelioğlu, 2011; Leader ve Middleton, 2004). Toplumda ön plana çıkan meslek gruplarından biri olan öğretmenlerin de eleştirel düşünme becerilerine sahip olması gelecek nesillerin düşünen, yorumlayan, yargıya ulaşabilen bireyler olarak yetişmesi için önem taşımaktadır.

Son olarak, araştırmada yapılan korelasyon analizi sonucunda toplumsal cinsiyet rolü ana boyutu ve alt boyutlarının tamamı ile eleştirel düşünme eğilimi ana boyutu ve alt boyutlarının tamamı arasında bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki tamamında çift yönlü ve pozitiftir. ECR, KCR, boyutu ile eleştirel düşünme ana boyutu ve tüm alt boyutlarda düşük ile orta derece arasında değişen ilişkiler bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet rolü ana boyutu ile eleştirel düşünme eğilimi ana boyutu arasında orta derecede bir ilişki bulunmuştur. Öğretmen adaylarının ECR tutumları eleştirel düşünme eğilimlerini yaklaşık %8,1 oranında; KCR tutumları %7 oranında; EVCR tutumları %10 oranında; GCR tutumları %5,2 oranında; ERKCR tutumları %7,6 oranında etkilemektedir. Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumu eleştirel düşünme eğilimlerini genel olarak %12,6 oranında etkilemektedir.

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişkinin olması beklenen bir sonuçtur. Bireylerin toplumsal cinsiyet gibi yapay eşitsizliklere ilişkin tutumlarının onların eleştirel düşünme becerilerinden

etkilenmesi kaçınılmazdır. Toplumsal cinsiyet olgusu cinsiyet, ekonomik durum, eğitim seviyesi gibi pek çok değişkenden bağımsız olarak her bir bireyi etraflıca sarmış halde olmasına rağmen pek çok birey bu eşitsizliğin farkında varamamaktadır. Ancak bu eşitsizliği fark edebilen, sorgulayabilen ve eleştirebilen bireyler toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşı durabilmektedir. Kaya (1997) eleştirel düşünmeyi etkilediği ileri sürülen özellikleri şu şekilde tanımlamıştır: Kısaca sorunu fark etme, esnek düşünebilme, ön yargısız olma, araştırmaya ve düşünmeye istekli, bilgili, şüpheli, meraklı, sonuca ulaşmada ısrarlı ve dürüst olma, sorumluluk üstlenme, risk alma (Emir, 2012). Kaya'nın tanımından da anlaşılacağı üzere, bu noktada ancak eleştirel düşünme becerisine sahip bireylerin adaletsizlikleri ve eşitsizlikleri fark edebileceği ve bunlarla mücadele geliştirebileceği söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Toplumsal cinsiyete ilişkin tutumların eşitlikçi olabilmesi için, eleştirel düşünme eğilimine ihtiyaç vardır. Bu doğrultuda eğitim sisteminde her sınıf düzeyinde eleştirel düşünme eğilimi ile ilgili derslerin konulmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu derslerin içeriklerinin ve derste kullanılacak yöntemlerin, öğretmen adaylarında istenilen nitelikleri kazandırabilecek düzeyde olması önemlidir.
- Toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlar gibi sosyal değişimler ve tutumlar zamanla ve yavaş yavaş değiştiği için, bireylerin erken çocukluk döneminde başlamak üzere toplumsal cinsiyet eşitliği ve eleştirel düşünme becerileri ile ilgili derslerin eğitim programlarında olması ve tüm eğitim programlarında kademeli olarak sürdürülmesi önerilebilir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalık kazandırmak amacıyla üniversitelerde seminerler ve çeşitli etkinlikler düzenlenebilir.

- Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekmek için öğrenci kulüpleri kurulabilir.
- Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerine yönelik etkinlik, teknik ve yöntemlere yer verilebilir. Böylece mesleki yaşamlarında öğrencilerine eleştirel düşünme becerisini kazandırmalarına ilişkin yetkinliğe sahip olmaları sağlanabilir.
- Bu çalışma kapsamında ulaşılan 512 okul öncesi öğretmen adayından yalnızca 18 tanesi erkektir. Bu çalışmanın sınırlılığı olmakla birlikte, bundan sonra yapılacak çalışmalarda erkek örneklem sayısı artırılarak kadın ve erkek öğretmen adayları ile ilgili karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. Ü. (1999). Türkiye’de öğretmen etkililiğinin artırılması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 5-10.
- Ada, Ş.; Küçükali, R. Akan, D. & Dal, M.(2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetim sorunları. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*. 12:32-59.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). *Aile Yapısı Araştırması*: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Akbıyık, C. & Seferoğlu, S. S. (2006). Eleştirel düşünme eğilimlere ve akademik başarı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(32). 90-99.
- Akdan, O. (2016). *Türkçe öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin, eleştirel okuma becerisine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Atıf, F. (2010). *Ebelik/ hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Aydın, M.; Bekar, E. Ö.; Gören, Ş. Y. & Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1). 223-242.
- Aylaz, R.; Güneş, G. Uzun, Ö. & Ünal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5),183-189.
- Aydilek Çiftçi, M. (2011). *Öğretmenlerin ve farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip anne-babaların cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Can, Ş. & Kaymakçı, G. (2015). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *NWSA-Education Sciences*, 10(2), 66-83.
- Çekin, A. (2013). Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1),25-46.
- Çiftçi, A. (2008). *İlköğretim 4. ve 5.sınıf öğrencilerinin kadınlık ve erkeklik rollerini algılayış biçimleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Direk, N. & Irmak, B. (2017). Dokuz eylül üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar . *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128.
- Dökmen, Z. Y. (1991). BEM cinsiyet rolü envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 35(1), 81-87.
- Emir, S. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1). 34-57.

- Ekinci, Ö. & Aybek, B. (2010). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 816-827
- Esen, Y. (2013). Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirme amaçlı bir çalışma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(169), 280-295.
- Gürkaynak, İ.; Üstel, F. & Gülgöz, S. (2003). *Eleştirel düşünme: Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi*, İstanbul.
- Güzel, A. (2016). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1-11.
- Güney, O. (2012). *5-6 yaş çocuklarında algılanan cinsiyet kalıpyargılarına ilişkin ebeveyn beklentileri ile oyuncak tercihleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Hakkoyunmaz, S. (2017). Eğitim fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile yazma kaygıları arasındaki ilişki. *Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 24-38.
- Hayırsever, F. & Oğuz, E. (2017). Öğretmen adaylarının eğitim inançlarının eleştirel düşünme eğilimlerine etkisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 757-778.
- Hupp, J. M., Smith, J. L.; , Coleman, J. M. & Brunell, A. B. (2010). Hat's a boy's toy: gender-typed knowledge in toddlers as a function of mother's marital status. *The Journal Of Genetic Psychology*, 17(4), 389-401.
- Karademir, Ç. A. (2013). *Öğretmen adaylarının sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin öğretmen öz yeterlik düzeyine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel.

- Kaleliođlu, F. (2011). *Çevrimiçi tartiřma yapısının öđretmen adaylarının eleřtirel dūřünme eđilimleri ile gerçek ve yansıyan eleřtirel dūřünme performanslarına etkisi* (Yayınlanmamıř doktora tezi). Ankara Őniversitesi, Ankara.
- Kesiciođlu, O. S. & Deniz, Ő. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile eleştirel dūřünme ve yaratıcılık becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8), 651-659.
- Korkmaz, Ő. (2009). Eđitim fakŐltelerinin öđrencilerin eleřtirel dūřünme eđilim ve düzeylerine etkisi. *Tũrk Eđitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 879-902
- Leader, L. F., & Middleton, J. A. (2004). Promoting critical-thinking dispositions by using problem solving in middle school mathematics. *RMLE Online*, 28(1), 1-13.
- Murray, T. L. (2004). *Constructions of gender: Comparing the perceptions of children from traditional vs. egalitarian families* (Unpublished doctoral dissertation). StudiesAdelphi University, New York.
- Ocak, G.; Emir, E. & Ocak, İ. (2016). Öđretmen adaylarının eleştirel dūřünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Őniversitesi Eđitim FakŐltesi Dergisi*, 18(1), 63-91.
- Özcan, A. (2012). *Toplumsal cinsiyet eğitiminin ũniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ũzerine etkisi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Erciyes Őniversitesi, Kayseri.
- Özcan, A.; Karataş, N. & Seviğ, E. Ő. (2017). Toplumsal cinsiyet eğitiminin ũniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ũzerine etkisi . *Social Science Studies*, 5(4), 53-67.

- Polat, M. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile yaratıcılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Raag, T. & Rackliff, C. L. (1998). Preschoolers' awareness of social expectations of gender: Relationships to toy choices. *Sex Roles*, 38:685-700.
- Sadker, M. & Sadker, D. (1991). The Issue of gender in elementary and secondary education. *Review of Research in Education*, 17(1):269-334.
- Sakar, N. (2015). *Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme tutumları ile algıladıkları mesleki etik ilkelerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Seçgin, F., & Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Education Sciences*, 6(4), 2446-2458.
- Semerci N. (2016). Eleştirel düşünme eğilimi (EDE) ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik revize çalışması. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 11(9). 725-740.
- Semerci N. (2010). Türkiye'nin doğu anadolu bölgesi üniversitelerinde okuyan öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*. 5(3). 858-867.
- Semerci N. (2000). Kritik düşünme ölçeği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 25(116). 23-26.
- Şen, S. N. (2016). *Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri, empati kurma becerileri ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale

- Şen, Ü. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 1(2), 69-89.
- Şenyiğit, Ç. (2016). *Sınıf öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin ve kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Toyran, G. (2015). *Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Turgut, M., & Feyzioğlu, S. (2013). *Türkiye aile yapısı araştırması tespitler, öneriler*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı , Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Türkmenoğlu, M. D. (2016). *Hemşirelik öğrenimi gören birinci ve dördüncü sınıf üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Varol, Z. S. & Çiçeklioğlu, M. (2016). Sağlık hizmet sunumunda toplumsal cinsiyet eşitsizliği. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 25(4). 161-166.
- Vural, D. E. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yağan Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yazıcı, T. (2016). Müzik öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Akademik Bakış Dergisi*, 54, 833-852.

Yılmaz, D.V.; Zeyneloğlu, S.; Kocaöz, S.; Kısa, S.; Taşkın, L.& Eroğlu, K. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(1). 75-792.

Yüksel, N.S.; Uzun, M. S. & Dost, Ş. (2013). Matematik öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (Özel Sayı (1)) , 393-403.

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Wilson, C. M. (1996). *Exploring preschoolers' conceptions of gender*. (Unpublished master thesis). San Jose State University, Washington.

Extended Abstract

It is known that teachers' perpetuate stereotyped gender roles in the classroom knowingly or without being aware of them, and accordingly, teachers' beliefs and expectations about gender roles affect children's behaviors (Todor, 2010). Teachers may perform these stereotypes intentionally or unintentionally (Esen, 2013). Pre-school children also have some stereotypes, and gender stereotypes like adults. (Aydilek Çiftçi, 2011; Çiftçi, 2008; Güney, 2012; Hupp ve Coleman, 2010; Murray, 2004; Raag, 1998; Yağan Güder, 2014; Wilson, 1996). According to Sadker and Sadker (1991), teachers has an immense power in creating non-sexist education. It is however prerequisite for teachers to criticize conventional gender point of view and namely, be critical thinker. Thus, teachers can know what to do about gender equality and what steps can be followed to raise children with egalitarian perspective. Critical thinking involves problem solving, formulating the results, taking into consideration the possibilities, making decisions, and the person with critical thinking can thus carefully think over and decide about a certain text or in any kind of process. Critical thinking also includes evaluating the thinking process (Karademir, 2013). The most important feature of this process is; if there is a need to reach a judgment or interpretation at the end of the process or if the relations between the phenomena need to be made, the question “Why” can

be asked. The question “Why” is not a question to which the questioner can find the answer, but a question that questions the causality relationship in the answers reached. Individuals cannot develop their level of critical thinking on their own. To have students gain the ability of critical thinking and analyzing information is mainly under the responsibility of schools and more specifically, it is teachers who is responsible (Akbiyik and Seferoğlu, 2006). Therefore, it is expected that the teachers working at each level should have critical thinking skills.

In this context, the main aim of this research is to determine the relationship between the main dimension and sub-dimensions of the attitudes of prospective pre-school teachers towards gender roles and critical thinking tendencies. The sample of the study consisted of 512 pre-school prospective teachers (1, 2, 3, 4 year) who were studying in three foundation universities in Istanbul in 2018-2019 academic year. As a data collection tool, Socio-Demographic Information Form was used to determine the socio-demographic information of prospective teachers, and for determining the attitudes of students towards gender roles, Gender Roles Attitude Scale (Zeyneloğlu, 2008), was used and lastly, to determine critical thinking tendencies of the prospective pre-school teachers, Critical Thinking Disposition Scale (Semerci, 2016) was used. As a result of the research, the pre-school prospective teachers’ attitudes towards gender roles were found to be egalitarian and critical thinking tendencies were found to be high. However, bi-directional and positive relationship was found between the main dimension and the sub-dimensions of the gender and critical tendency. It is however expected that there will be a significant relationship between prospective pre-school teacher candidates’ gender roles and critical thinking tendencies. It is inevitable that individuals' attitudes towards artificial inequalities such as gender will be influenced by their critical thinking skills. Although the gender phenomenon has been wrapped around each individual irrespective of many variables such as gender, economic status and education level, many individuals are not aware of this inequality. However, individuals who can recognize, question and criticize this inequality can stand up for gender equality. At this point, however, it can be said that individuals with critical thinking skills can recognize injustice and inequalities and cope with these issues.